

FI lausuntopyyntö VV

1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Karijoen kunta	Jenni Rankaviita	viljo.kurvinen@karijoki.fi	23.03.2017	Kunnanhallitus

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lausunnolla oleva malli on keskeneräinen ja vaikeasti hahmotettavissa ja siksi vaikutusten arviointi suhteessa asetettuihin tavoitteisiin on vaikeaa. Näin monimutkaisessa mallissa palveluiden ohjaaminen kokonaisuutena vaikeutuu ja tuotanto pirstoutuu maakunnan tosiasiallisen ohjauksen ulkopuolelle. Oletettavaa on, että yhdenvertainen palvelujen saatavuus tulee poikkeamaan alueellisesti ja väestöryhmittäin sekä maakuntien välillä että asutuskeskusten ja reuna-alueiden välillä ja että suoran valinnan palvelut, maksusetelipalvelut ja asiakassetelipalvelut keskittyvät kaupunkiseuduille. Reuna-alueilla ei ole yhdenmukaisia mahdollisuuksia valita tuottajien puuttumisen takia. Todennäköistä on, että monipalvelujen käyttäjät eivät tule saamaan hyötyä esitetyllä valinnanvapausmallilla.

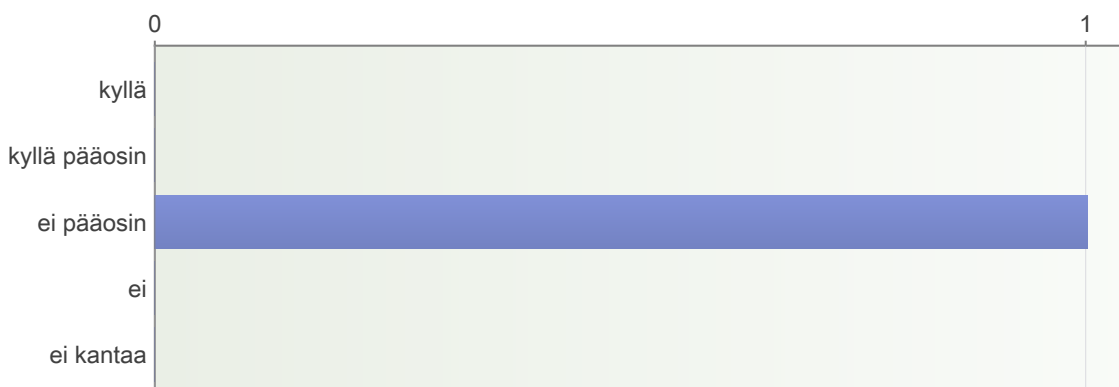
Terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen on kansantalouden, yhteiskuntapolitiikan ja kansalaisten tasavertaisuuden kannalta keskeisin uudistuksen tavoitteista. Terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen voidaan vaikuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon osalta perustason vahvistamisella ja vain tasavertaisella palvelujen saatavuudella myös maakunnan reuna-alueille.

Ehdotettu tapa toteuttaa perustason ja eräiden erityistason palveluiden valinnanvapaus yhtiöittämisvelvollisuuden ja markkinamekanismien kautta on ristiriidassa sote- ja maakuntauudistukselle alun perin asetettujen tavoitteiden kanssa, jotka koskevat yhdenvertaisuutta, palveluiden integraatiota ja kustannusten hillintää. Malli rajoittaa palveluiden järjestämisvastuuseen ja itsehallintoon lähtökohtaisesti kuuluvaa oikeutta päättää palveluiden tuottamistavasta ja ohjata palveluita kokonaisuutena. Järjestämisvastuun ja palvelujen integraatio on erittäin haasteellista, kun perustason palvelut siirtyvät yritysten vastuulle ja markkinaperusteiseen ohjaukseen.

Karijoen kunta katsoo, että myös kunnille tulee antaa mahdollisuus omistaa yhtiömuodossa sotekeskuksia tasavertaisesti muiden toimijoiden kanssa. Tämä on ennen kaikkea asiakkaiden, mutta myös järjestämisvastuussa olevien maakuntien etu, sillä se lisäisi uskottavia vaihtoehtoja palvelutuotantoon myös maakunnan reuna-alueilla.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

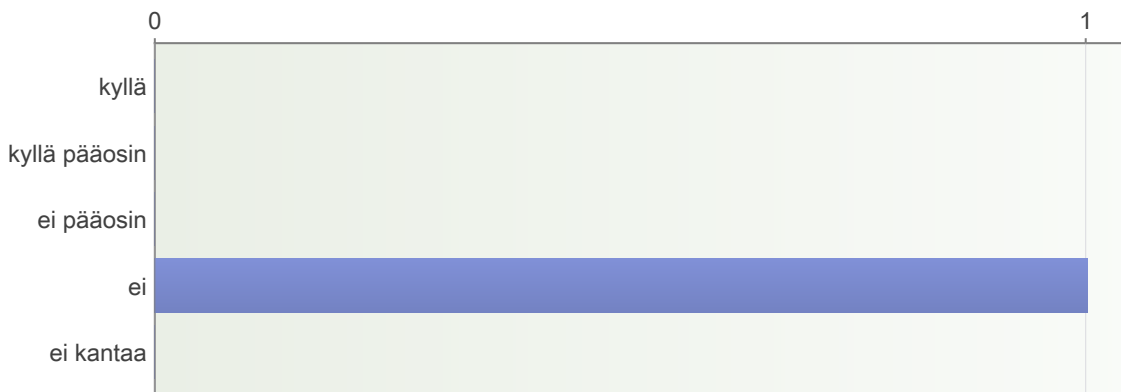
- Lakiluonnos edistää valintoja tekemään kykenevien asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksia alueilla, joilla on valinnan mahdollisuuksia. Useita sosiaali- ja terveystalvija käyttävien ja erityisryhmien kuten päihde-, mielenterveys- ja lastensuojelun asiakkaiden osalta kyky käyttää eri järjestelmiä, kuten maksuseteliä, asiakasseteliä tai henkilökohtaista budjettia, voi olla rajoittunut. Epäselväksi jää myös, miten uudistus edistää palvelujen tarkoituksenmukaista käyttöä tuottaen asiakkaalle terveys- ja hyvinvointihyötyä.

Lakiluonnoksessa jää epäselväksi, mitkä palvelut ovat valinnanvapauden piirissä ja mitkä liikelaitoksessa. Liikelaitoksen kiello tuottaa valinnanvapauden piirissä olevia palveluita voi hajottaa asiakkaan palvelukokonaisuuden. Esim. tehostetun palveluasumisen osalta on tärkeää, että asiakas saa suoran valinnan kokonaisuuteen kuuluvat palvelut siinä tehostetun palveluasumisen toimipisteessä, jossa hän on hoidettavana.

Lakiluonnos lähtee siitä, että asiakas voi äänestää jaloillaan, jos on tyytymätön saamaansa palveluun. Tämä on lähtökohtaisesti hyvä menettely, mutta voi aiheuttaa ongelmia tilanteessa, jossa todellisia vaihtoehtoja esim. maakunnan reuna-alueilla ei ole pitkistä etäisyyksistä johtuen. Näissä tilanteissa asiakkaan vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

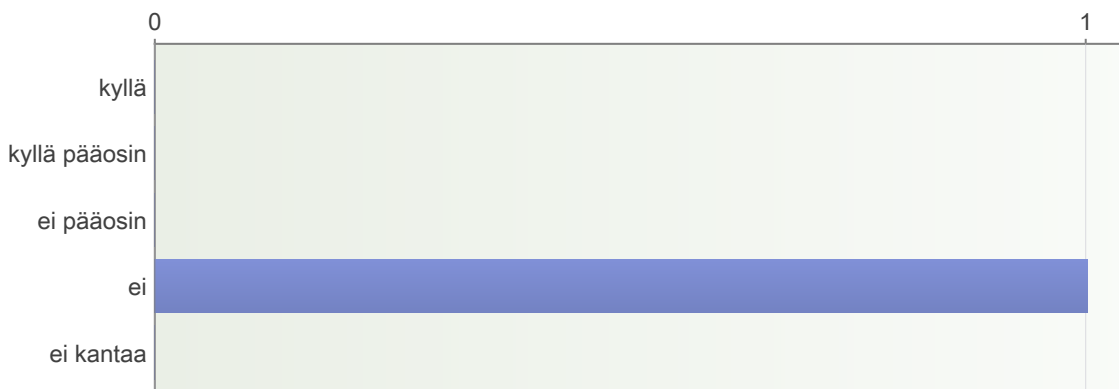
Vastaajien määrä: 1

- Esityksen mukainen uudistus lisäisi taajaan asutussa osassa Suomea osalle asukkaita mahdollisuuksia hakeutua palveluihin. Maaseutumaisilla paikkakunnilla valinnanvapaus toteutuu huonosti jos lainkaan sikäli kuin palvelu halutaan omalta paikkakunnalta. Järjestelmä on erittäin monimutkainen, ja omaan tilanteeseen sopivaan palveluun hakeutuminen edellyttää asiakkaan kykyä arvioida omaa tilannetta, palveluntarvetta, verrata sitä tarjolla oleviin palveluvaihtoehtoihin ja hakeutua palveluun. Käytännössä maantieteellisesti suuressa osassa Suomea todellista valinnanvapautta ei ole käytettävissä kuin hyvin pienellä osalla asiakkaita ja eniten palveluja käyttävä asiakasryhmä voi tosiasiallisesti kokea uudistuksen jälkeen tilanteen nykyistä huonommaksi.

Valinnanvapauslainsäädännössä on edelleen epäselvää, miten sosiaalipalvelut tulee järjestää. Mikä osa tuotetaan liikelaitoksessa ja mikä sote-keskuksissa. Tähän liittyen olennainen kysymys on myös, miten neuvonnan ja ohjauksen rooli asiakkaan palveluketjun muodostumisessa toteutetaan ("kuka/mikä toimijataho omistaa neuvonnan ja ohjauksen") ja minkälaiseksi se muodostuu sisällöllisesti.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitetTUja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valmistelussa olevassa mallissa vaarana on sote-palvelujen pirstaloituminen ja valinnanvapaus voi estää tavoitteena olevan integraation. Valinnanvapaus tekee entistä vaikeammaksi sovittaa yhteen asiakkaan tarvitsemat hyvin erilaiset palvelut. Seuranta- ja valvontamahdollisuudet palveluketjujen toteutumisessa tulevat olemaan rajalliset johtuen m. pitkistä ketjutuksista ja asiakkaiden useista päällekkäisistä ja samanaikaisista palvelutarpeista.

Lakiluonnoksessa on mainittu laaja-alaisesta palvelutarpeesta siten, että laajempaa hoidon tai palvelun tarvetta omaavien asiakkaiden hoito on keskitetty tarkoituksenmukaisesti maakunnan liikelaitokseen, missä laaditaan asiakassuunnitelma. Palvelut toteutetaan asiakassuunnitelman mukaisesti, osin keskitetysti, osin valinnanvapauteen perustuen (asiakasseteli, henkilökohtainen budjetti). Uudistuksessa tulee erityisesti painottaa, että palvelun tulee olla kaikilla tasoilla asiakkaalle joustavaa ja toimivaa.

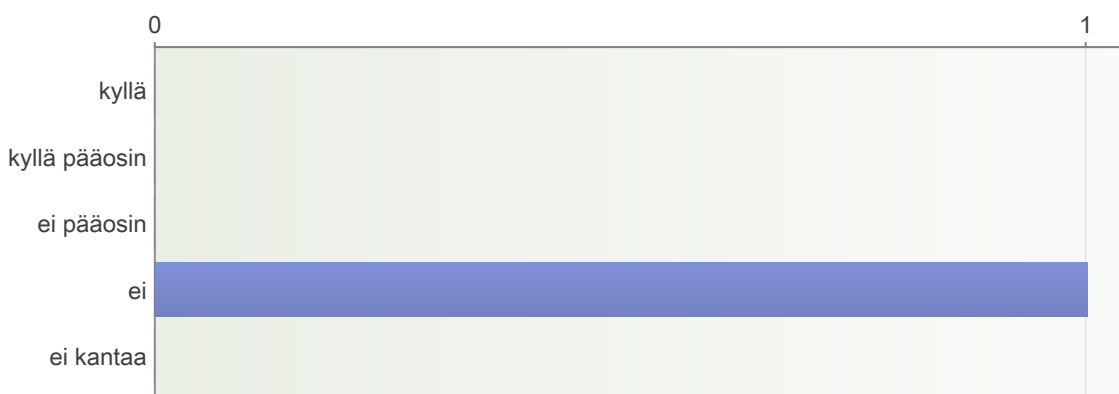
Laaja-alaisia palvelutarpeita omaavien asiakkaiden kohdalla tulee erityistä huomiota kiinnittää siihen, miten palvelun/hoidon integraatio ja valinnanvapaus sovitetaan yhteen. Valinnanvapaus nykymuodossaan ei tule vahvistamaan integraation toteutumista. Tällä on erityisen suurta vaikutusta lapsi- ja perhepalveluiden, päihde- ja mielenterveyspalveluiden sekä ikäihmisten palveluiden kokonaisvaltaiseen toteuttamiseen monimutkaisten ongelmien yhdessä ratkaisemiseksi ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Eryyisesti tämä koskee niitä asiakkaita, jotka eivät itse osaa valita oikeaa palveluntuottajaa, moniongelmaisia asiakkaita tai nuoria, jotka voivat tehdä valintansa jo 12-vuotiaina. Vaarana on tällöin, että järjestelmässä riittävästi ei tule huomioiduksi sitä noin kymmenen prosentin asiakasmäärän osuutta, joka aiheuttaa suurimman osan kustannuksista (70-80%).

Sosiaali- ja terveyskeskusten suoran valinnan toimintojen yhtiöittäminen on asetetussa aikataulussa maakunnalle haasteellinen. Vastaavasti integraation toteutumisen kannalta yhtiöittäminen ei luonnoksen tekstien mukaan helpota integraation toteuttamista.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tavoitteen saavuttaminen edellyttää merkittävää keskittämistä palvelutuotannossa ja palveluverkossa ja edellyttää vahvaa valtakunnantason ohjausta, joka antaa selkeät raamit ja toteuttamisen periaatteet, mutta joka tulee rajoittamaan alueellisten erityispiirteiden huomioon ottamista.

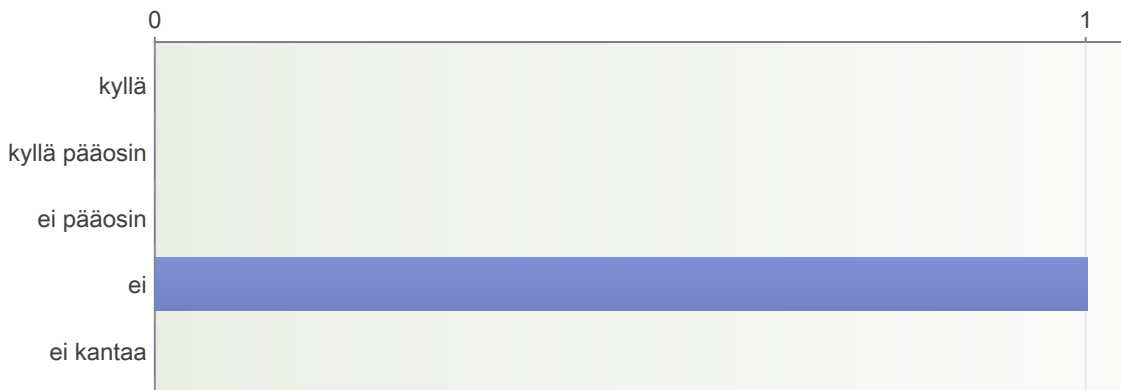
Kustannusten hillintätavoitteen saavuttaminen on mallissa erittäin epävarmaa johtuen jo siitäkin, että maakunnan päätösoikeus palvelujen tuotantotavasta ja palvelujen ohjaamisesta kokonaisuutena on rajoitettu. Vaikka sote-keskuksella olisi vapaata kapasiteettia, asiakas voi valita muun tuottajan ja sote-keskus maksaa. Valinnanvapauden laajentamisesta seuraava mahdollinen kustannusten nousu merkitsee kiinteällä budjettirajoitteella sitä, että palvelujen kattavuutta tai sisältöä täytyy pystyä supistamaan tai palvelujen laatua alentamaan.

Kustannuskehityksen hillinnässä erityisen suuri painoarvo on uuden teknologian, digitalisaation ja tarvittavan potilastiedon liikkuvuuden ja käytettävyyden ratkaisuilla. Erityinen huoli onkin, miten kansalliset ICT ratkaisut, toimintakäytännöt ja niihin liittyvät kustannukset toteutuvat.

Lakiluonnoksen ja EU:n kilpailuneutraliteettisäännökset ja erityisesti EU:n valtiontukisäännökset, johtavat sairaanhoidollisten tukipalvelujen, kuten välinehuollon, kuvantamis-, laboratorio- ja apteekki toimintojen, jakautumiseen maakunnan ja sen omistaman osakeyhtiön välillä. Tukipalvelujen ylläpitäminen muodostuu kestävämmäksi nykyiset resurssit huomioiden ja tulee merkittäväksi lisäämään kustannuksia. Näiden toimintojen yhdistämisellä maakunnittain on tosiasiallisesti saavutettu potilasturvallisuutta tukevaa laatua.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

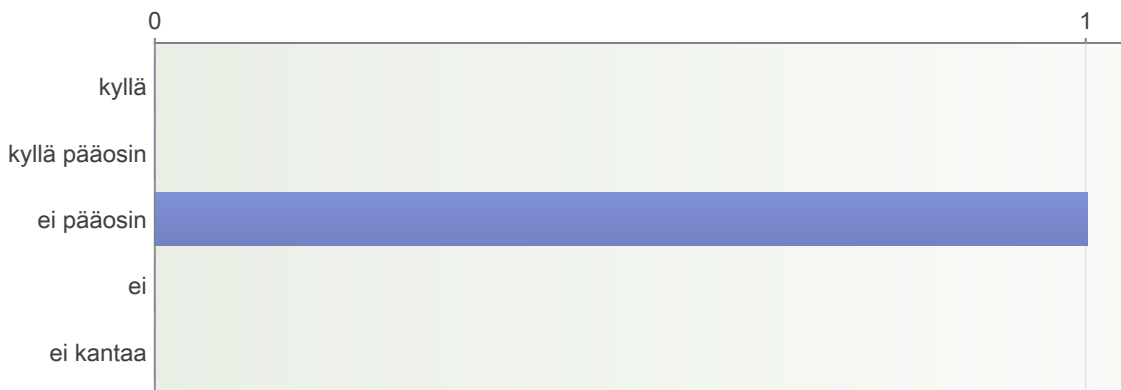
- Pienen kunnan on hankalaa saada omaa edustusta ja siten näkemystä kuuluviin maakuntavaltuustossa, jonka päätösvalta on lisäksi mallissa kapea. Laissa olevat säännökset palvelujen järjestämistavoista kaventavat merkittävästi maakunnan mahdollisuuksia käyttää itsehallinnollista päätösvaltaa eivätkä anna järjestäjälle tarvittavaa liikkumavaraa palvelujen toteuttamiseen. Lakiluonnokseen sisältyvät 14 asetuksenantovaltuutta mahdollistavat maakunnan itsehallinnon kaventamisen entisestään.

Valinnanvapauden lisääminen on Karijoen kunnan näkemyksen mukaan periaatteessa kannatettava tavoite, mutta esitetty malli ei tue optimaalisella tavalla valinnanvapauden toteutumista muualla kuin keskustaajungeissa. Lakiluonnoksessa esitetty malli kaipaa yksinkertaistamista ja selkeytystä. Valinnanvapaus tulisi saattaa käytäntöön asteittain ja kokeilujen kautta. Nykyisestä palvelusetelijärjestelmästä luopuminen ei ole perusteltua. Sen käytön laajentamisella ja käynnissä olevia kokeilujen tuloksia hyödyntäen voitaisiin valinnanvapautta lisätä hallitummin.

Kansanvaltaisuutta voitaisiin vahvistaa poistamalla tai keventämällä velvollisuutta ottaa käyttöön esitettyjä valinnanvapauden järjestämistapoja esitetyssä aikataulussa, poistamalla asiakassetelin 15 %:n minimivaatimus ja poistamalla tai vähentämällä asetuksenantovaltuuksia.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

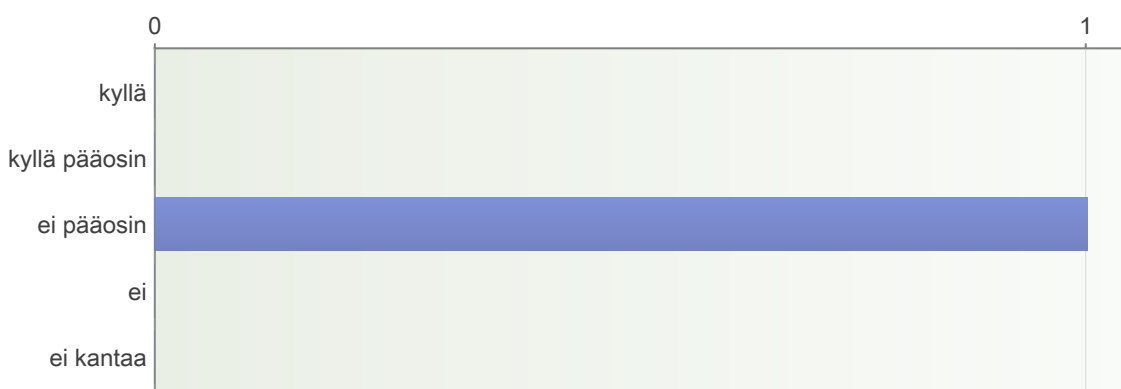
16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapausuudistus järkevällä tavalla toteutettuna voi luoda mahdollisuuksia uudistaa toimintatapoja ja ottaa käyttöön uusia palveluinnovaatioita. Tavoitteen saavuttaminen riippuu siitä, millainen tuottajille maksettava korvausmalli on ja millä tavalla se kannustaa innovaatioihin. Nyt esitettyssä mallissa järkevän korvausmallin toteuttaminen voi olla käytännössä mahdotonta ja sen vuoksi tällä mallilla ei tulisi edetä. Tarpeetonta ja yksityiskohtaista sääntelyä purkamalla voitaisiin edistää palveluinnovaatioita myös ilman valinnanvapauslainsäädännön mukanaan tuomaa ennakoimattomuutta.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvueluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiöitettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Ei vastauksia.

19. Vapaamuotoiset huomiot.

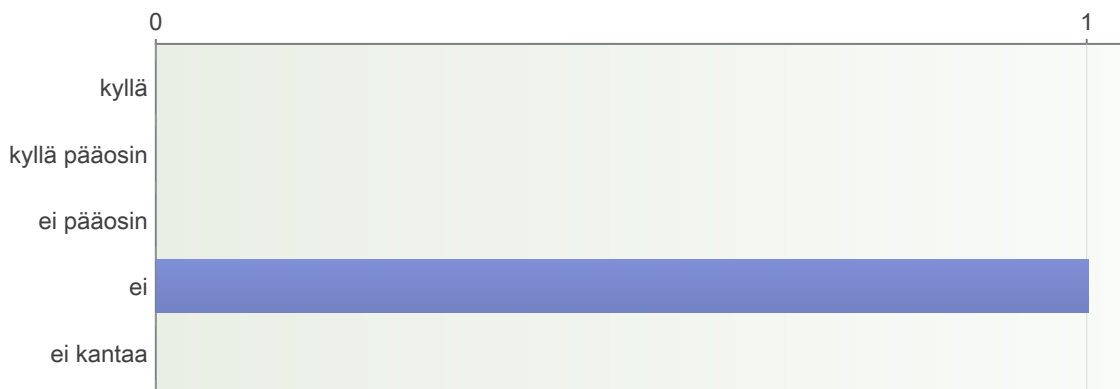
Vastaajien määrä: 1

- Laajennettuun perustasoon esitetään kuuluviksi asiakkaan tilapäisesti ja lyhytaikaisesti tarvitsemat shl:n 14 § 1 mom:n mukaiset palvelut. Sosiaalipalveluja tarvitsevan asiakkaan kohdalla on vaikea arvioida, milloin hän on lyhytaikaisen ja tilapäisen avun tarpeessa ja milloin avun tarve on pitkäaikaista. Epäselvää on myös, olisiko sote-keskuksen annettava lyhytaikaisia palveluja asiakkaalle myös maakunnan liikelaitoksen tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Palvelujen erottaminen lyhytaikaisiin ja tilapäisiin ja toisaalta pitkäaikaisiin johtaa helposti päällekkäisiin palvelurakenteisiin tai ainakin hidastaa oikea-aikaista avun saamista.

Lainsäädännön vaikeaselkoisuus aiheuttaa tulkinnallisuutta ja ennakoitavuuden puutetta. Yksittäisten käsitteiden ja kokonaisuuden tulisi olla yksinkertaisesti tulkittavissa ja arvioitavissa sekä yksilön että organisaation näkökulmasta.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

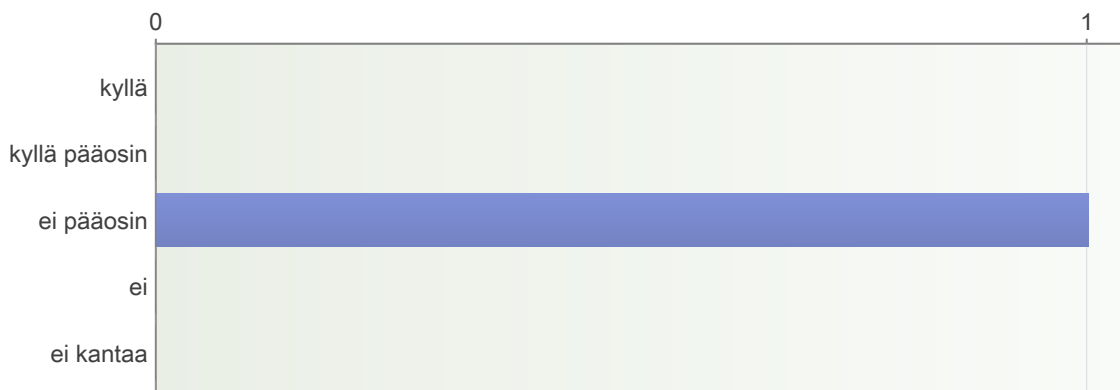
21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maksusetelijärjestelmässä maakunta ei voi kantaa järjestämistä vastuutaan: maakunnalla ei ole suoria ohjaus- eikä vaikutusmahdollisuuksia maksusetelipalvelun tuottajaan. Maakunta voi lakiesityksen 31 §:n mukaan asettaa palvelun laatuun, saatavuuteen ja palvelujen yhteen sovittamiseen liittyviä ehtoja suoran valinnan palvelun tuottajille, mutta ei maksusetelipalvelun tuottajille.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

23. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

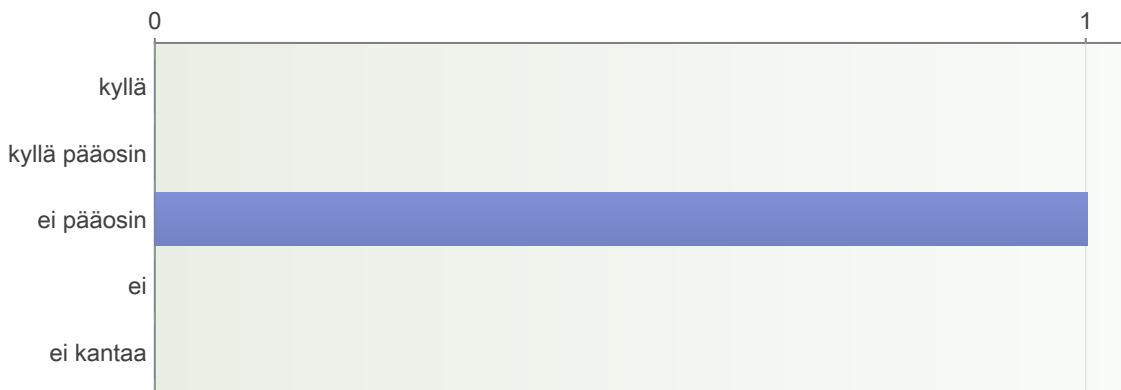
- Lakiluonnoksen mukaisesti maksuseteliä voi käyttää vain suoran valinnan palveluissa, jolloin sitä ei voi saada maakunnan liikelaitokselta. Hallituksen esityksessä määriteltä kohtalaisen selkeästi, että maksuseteliä voidaan käyttää sellaisissa suoran palvelun palvelukokonaisuuksissa, jotka ovat itsenäisiä osakokonaisuuksia.

Suoran valinnan palvelun tuottajalla säilyy kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta sekä palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta myös silloin, kun asiakas käyttää maksuseteliä, myös maksusetelipalvelun tuottajan tekemistä virheistä, mutta niihin puuttumisen keinot ovat rajalliset.

Suunnitellussa mallissa kokonaisvastuu liikelaitoksen, maakunnan, suoran valinnan palvelun ja maksusetelipalvelun tuottajien välillä hajautuu heikentäen mm. integraatiota.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

25. Vapaamuotoiset huomiot.

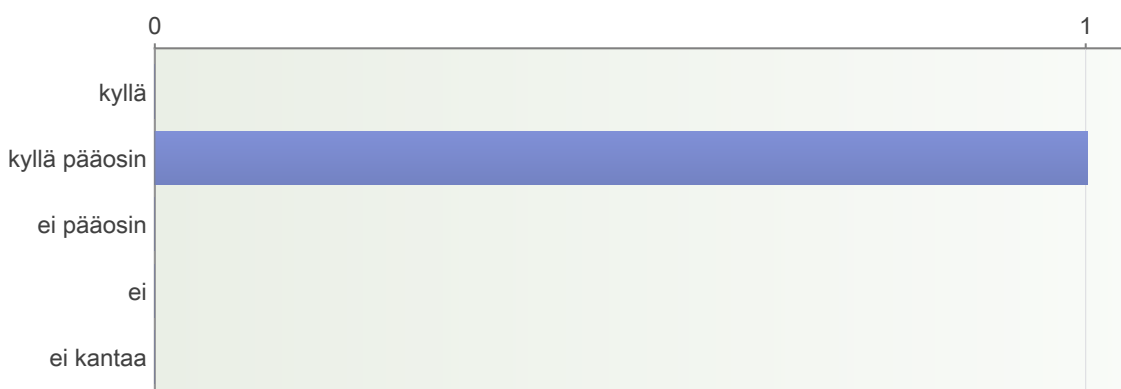
Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaan mahdollisuus vaikuttaa toteutuu tapauksissa, joissa asiakkaalla on riittävästi tietoa sairaudestaan tai muusta palvelun tarpeestaan, kykyä arvioida eri vaihtoehtoja, riittävästi tietoa tarjolla olevista vaihtoehtoista sekä kykyä tehdä tietoon perustuvia valintoja.

Maksusetelijärjestelmä on toimivin työikäiselle väestölle, jolla on hyvät mahdollisuudet vertailla ja seurata eri palveluntuottajien toimintaa. Iäkkäille ja erityisryhmille valinnan vapauden toteutuminen edellyttää toimivaa palvelunohjausta ja neuvontaa sekä yhdenmukaista tietoa eri palveluntuottajista. Hyvänä piirteenä maksusetelijärjestelmässä on, että rekisteröitynyt tuottaja ei voi kieltäytyä vastaanottamasta asiakasta.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

27. Vapaamuotoiset huomiot.

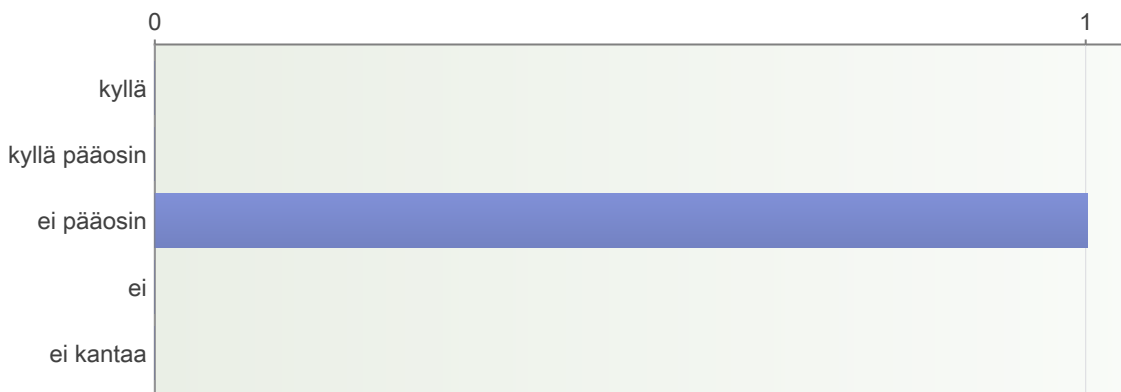
Vastaajien määrä: 1

- Edellytyksenä tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden rakentamisessa asiakkaan näkökulmasta on se, että palveluneuvonta ja -ohjaus on riittävää suoran valinnan sosiaali- ja terveyskeskuksen perustasolta maakunnan liikelaitokseen ja että siihen on osoitettavissa riittävät resurssit, säännökset ovat yksinkertaisia ja selkeitä, jotta asiakkaalla on mahdollisuus muodostaa hahmotettava kokonaisuus eri palveluista ja tehdä valintoja tämän pohjalta

Valinnan mahdollisuuden rajaaminen tulisi olla kuitenkin tarkoituksenmukaista tapauksissa, joissa esimerkiksi lastensuojelun, päihde- ja mielenterveyspalvelujen saaminen voi viivästyä asiakkaan itsensä tai hänen läheisensä tekemien valintojen seurauksena.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

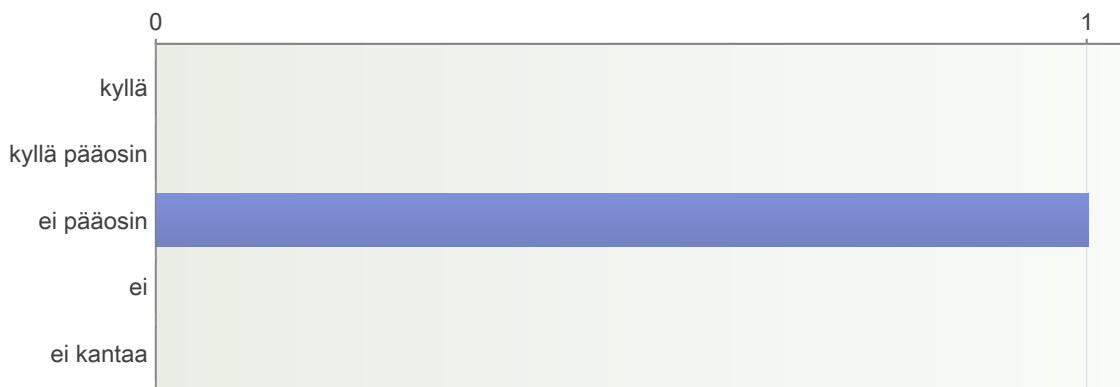
- Asiakkaan valinnanvapaus tuo uutta valintaa palvelujen käyttäjälle. Kun maakunta tekee sopimuksen palveluntuottajan kanssa, tulee sopimuksessa varmistaa yhdenvertaisuus ja se että palveluntuottajat toteuttavat maakunnan asettamia tavoitteita ja että toimintaa voidaan seurata (yhteiset seurantakriteerit/-mittarit).

Palvelun käyttäjän näkökulmasta palvelujen tuottajat kilpailevat laadulla. Asiakasseteli tuo intensiteettiä yrittäjyyteen, kun tuottajille maksetaan samasta palvelusta sama korvaus. Asiakkaan oikeuksien näkökulmasta jää kuitenkin epäselväksi, miten asiakassetelillä hankittavat palvelut määritellään eli kuinka varmistetaan se, että asiakas tietää, millaista palvelua hän on oikeutettu saamaan

Maakunnalla tulee olla mahdollisuus määritellä palvelun sisältö ja palveluntuottajan hyväksymiskriteerit. Epäselväksi jää, miten maakunta vastaa asiakkaan palvelujen tuottamisesta, mikäli asiakas kieltäytyy hänelle tarjotusta asiakassetelistä.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunta voi määritellä, missä palveluissa asiakasseteli otetaan käyttöön. Näissä valituissa palveluissa tulee asiakassetelin kautta tuottaa vähintään 15 % palveluista. Asiakasseteli mahdollistaa palvelutuotannon monipuolisuutta ja kilpailua palveluntuottajien välille.

Maakunnan laskelmiin perustuen asiakaseteleiden käyttöä voidaan tarkoituksenmukaisesti lisätä tai poikkeuksellisesti vähentää minimitasosta. Asiakassetelipalveluiden osalta maakunnalla on periaatteessa välitön vaikutusmahdollisuus yksityisiltä palveluntuottajilta hankittavien palveluiden määrään.

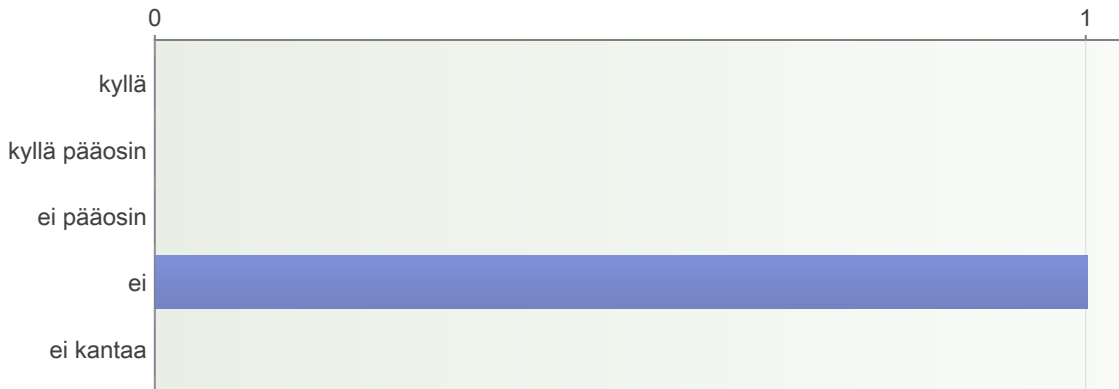
Lakiluonnoksessa jää kaiken kaikkiaan epäselväksi maakunnan liikelaitoksen, maakunnan, sote-keskusten sekä erilaisin ostopalvelusopimuksin ja setelijärjestelyin toimivien palveluntuottajien tosiasialliset hankinta- ja alihankintasuhteet ja maakunnan tosiasialliset ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet.

Asiakassetelijärjestelmä johtaa sairaalatoimintojen ja joidenkin muidenkin erityistason palvelujen

yhtiöittämiseen. Tämä on ongelmallista koko uudistuksen tavoitteiden kannalta. Säästötavoitteen kannalta ongelmia aiheutuu siitä, että perustettavien yhtiöiden oikeus käyttää maakunnan liikelaitoksen tukipalveluja, esimerkiksi kuvantamis- ja laboratoriopalveluja, on hankintalakiin tehdyt muutokset huomioiden ongelmallista.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

33. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan on lakiluonnoksen mukaan käytettävä palvelujen järjestämisessä asiakasseteliä riittävässä määrin ja yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että vähimmäistasona on, että 15 % näiden palveluiden kokonaiskuluista olisi asiakassetelin piirissä. Kiinteä vähimmäistason määrittely on perusteetonta maakuntien itsehallinnollisen aseman ja niissä vallitsevien erilaisten olosuhteiden vuoksi. Koska asiakasseteli tulee kohdistumaan pääosin erikoissairaanhoidon palveluihin, joudutaan julkista erikoissairaanhoidon merkittävästi yhtiöittämään. Ko.erikoissairaanhoidon palvelut ovat nyt jo valinnanvapauden piirissä julkisen terveydenhuollon osalta.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnalla on velvollisuus ottaa käyttöön henkilökohtainen budjetti vanhuspalvelulain, vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisissa muissa kuin suoran valinnan palveluihin kuuluvissa sosiaali- ja terveystaloudissa.

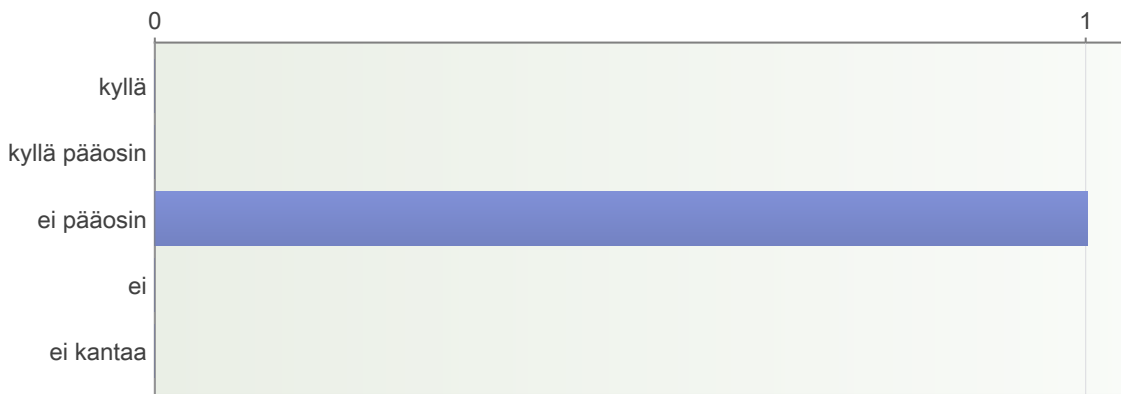
henkilökohtaisen budjetin käyttöön on tarkoitus siirtyä heti lain voimaantulua 2019. Tästä seuraa riski asiakkaiden palvelujen jatkuvuudelle ja myös kustannusten hallitsemattomalle kasvulle, mistä on kansainvälistä kokemusta. Ennen henkilökohtaisen budjetin käyttöönottoa esitetyllä tavalla tarvitaan kokeiluja malliin liittyvien ongelmien kitkemiseksi.

Lisäksi asiakkaiden keskuudessa henkilökohtainen budjetti on heille entuudestaan tuntematon käsite ja t aiheuttaa jo nyt tarpeetonta huolta, kun sen merkitystä ei tiedetä. Monilla käsitys on, että henkilökohtainen budjetti on väline palvelujen rajaamiseen ja kustannusten kurissapitämiseen. Varsinkin paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden huoli on, tulevatko heidän tarpeensa huomioiduksi ja hoidetuiksi tällaisessa järjestelmässä, jota ei ymmärretä. Tämänkin vuoksi henkilökohtaista budjettia, kuten koko valinnanvapausmahdollisuutta, on syytä vielä täsmentää ja kokeilla ennen niiden käyttöönottoa.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esityksen mukaan päätöksenteossa tukeminen edellyttää maakunnan tekemää päätöstä, asia tulee laittaa vireille ja potilasta/asiakasta tulee kuulla. Menettelytapa on kankea ja byrokraattinen.

Esityksen mukaan päätöksenteossa tukevan henkilön tehtävänä on selvittää potilaalle tämän käytettävissä olevat terveydenhuollon eri vaihtoehdot ja niiden vaikutukset siten, että potilas ne riittävästi ymmärtää sekä auttaa potilasta tämän tahdon muodostamisessa ja sen ilmaisemisessa niin, että potilaan saama hoito vastaa tämän tahtoa. Vastaavasti sosiaalihuollossa tukevan henkilön tehtävänä on selvittää asiakkaalle tämän käytettävissä olevat sosiaalihuollon eri vaihtoehdot ja niiden vaikutukset siten, että asiakas ne riittävästi ymmärtää, sekä auttaa asiakasta tämän tahdon muodostamisessa ja sen ilmaisemisessa niin, että asiakkaan saama sosiaalihoito vastaa tämän toivomuksia ja yksilöllisiä tarpeita.

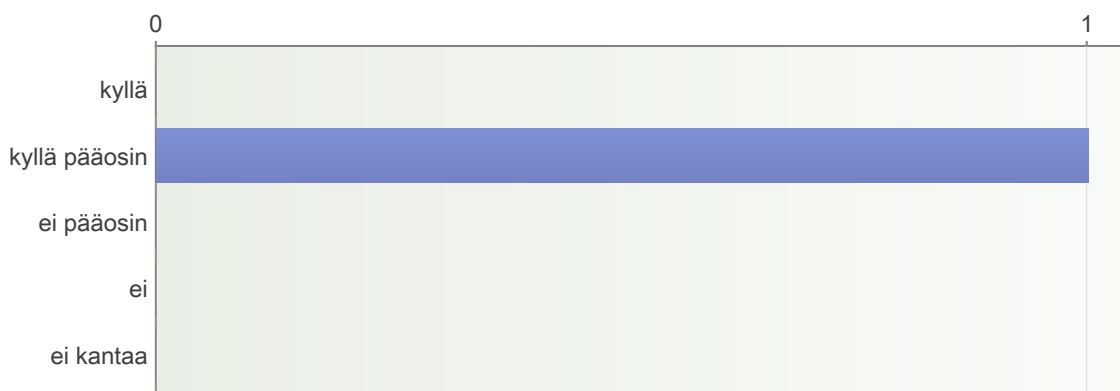
Koska esityksen mukaan tehtäviin ei saa valita henkilöä, joka on palvelus- tai toimeksiantosuhteessa palvelujen järjestäjään tai tuottajaan, tukea tarjoavien henkilöiden saatavuus voi osoittautua ongelmalliseksi.

Luontevaa olisi, että lain mukainen omatyöntekijä ja terveydenhuollon osalta asiakassuunnitelman tekijä olisivat myös valinnanvapauslainsäädännön mukaisia päätöksenteossa tukevia henkilöitä. Tämän lisäksi asiakkaalla/potilaalla voisi olla omainen tai läheinen mukana päätöksenteossa hänen niin halutessaan. Esityksessä todetut esimerkit ovat kaikki sellaisia erityisen tuen ryhmiä, joilla tulee olla sosiaalihoitolain mukainen omatyöntekijä, jolloin tämä voi osallistua myös terveydenhuoltoa koskevan päätöksenteon tukemiseen.

Perusteluissa esitetty arvio siitä, että tuettu päätöksenteko voitaisiin toteuttaa vapaaehtoisvoimin ja maakuntien välisenä ns. vaihtotyönä, ei ole realistinen. Tehtävä edellyttää ammatillista osaamista, josta muodostuu kustannuksia. Kustannusvaikutusten arviointia ei ole suoritettu kuten ei myöskään arvioitu sitä henkilömäärää, jota tuettu päätöksenteko voisi koskea. Oletettavaa on, että ainakin valinnanvapauslainsäädännön voimaantullessa tuen tarve on suuri.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

39. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kaikkia tuottajia kohdellaan samalla tavalla ja kaikkien on oltava palveluntuottajarekisterissä. Valtaosa pienyrityksistä ja kolmannen sektorin toimijoista ei kuitenkaan ole valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen (KanTa-palvelut) piirissä, joten uudistuksessa on taattava, että erikokoiset palveluntuottajat ovat tasapuolisessa ja yhdenvertaisessa asemassa hakeutuessaan hyväksymismenettelyn piiriin.

Pienten yritysten ja kolmannen sektorin osalta on varmistettava tietojärjestelmäpalvelujen käyttöönotto tai riittävät siirtymäajat. Pienten palvelun tuottajien mahdollisuus liittyä Kanta-palveluihin tulee varmistaa. Maakuntien asettamat ehdot eivät saa johtaa eri palveluntuottajien eriarvoistumisen lisäämiseen.

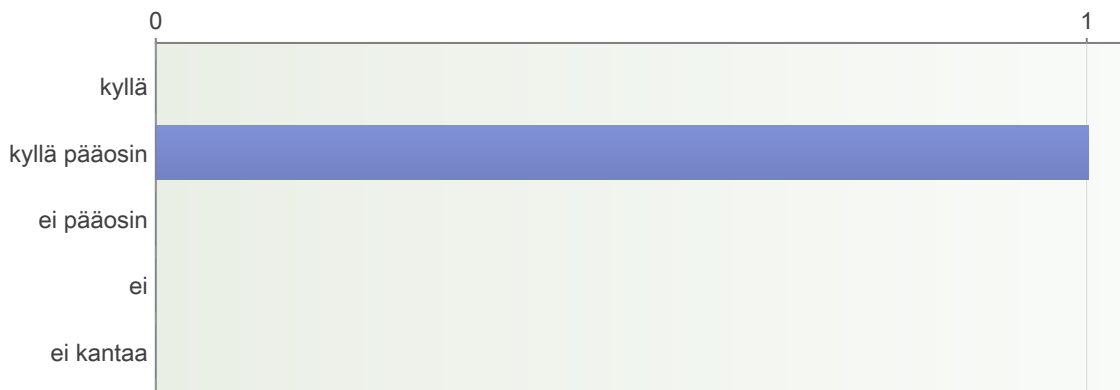
Hyväksymismenettelyn tulee perustua mahdollisimman yhdenmukaisiin laatuvaatimuksiin ja seurantamittareihin. Lainsäädännön tulee asettaa riittäviä, mutta ei liian tiukkoja laatuvaatimuksia ja vastaavasti maakuntien täydentävät, paikallisiin olosuhteisiin sopivat laatuvaatimukset tulee muodostua kokonaisuutta täydentäviksi.

Uudistuksen tavoitteiden kannalta hyväksymismenettelyä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena edellyttäen, että erikokoisilla palveluntuottajilla on tosiasiallinen mahdollisuus tarjota palveluita ja lisätä näin asiakkaiden valinnanvapautta ja uusien palveluinnovaatioiden syntymistä.

Tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyt aiheuttavat maakunnalle runsaasti hallinnollista työtä ja edellyttävät uudenlaista sopimusoikeudellista osaamista ja sitovat runsaasti asiantuntijaresursseja.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

41. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sopimusmenettelyssä erityistä huomiota tulee kiinnittää tuotettavien palveluiden ja niistä maksettavien korvausten selkeään määrittelyyn. Lainsäädännössä tulisi olla mekanismi, jolla maakunta tai suoran valinnan tuottaja voisi puuttua henkilökohtaisen budjetin tai maksusetelipalvelun tuottajan toimintaan suoraan, jos se havaitsee toiminnassa laadullisia tai muita puutteita.

Maakunnan on tehtävä sopimus palveluntuottajien kanssa ja seurattava sopimusten toteutumista. Nykyiseen nähden tämä tulee lisäämään merkittävästi toiminnan transaktiokustannuksia, kun sopimuksia tulee olemaan paljon. Nykyisin vastaavaa sopimusjärjestelmää ei ole käytössä. Jokainen sopimus edellyttää kahdenkeskisiä neuvotteluja ja sopimista sisällöistä ja korvauksista. Kun asiakas valitsee palveluntuottajan (sote-keskus, maksusetelipalvelu, asiakassetelipalvelu, henkilökohtaisen budjetin palvelu), on hänen tiedettävä mitä näihin sopimuksiin on palvelusisältönä ja tasona sovittu. Sama koskee sekä sote-keskuksia että liikelaitosta. Vapaan valinnan toteutusjärjestelmään tulee sisältyä mahdollisuus viedä keskeisimmät kuvaukset sopimuksista sekä toimiva vertailu- ja hakujärjestelmä.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan mahdollisuus asettaa tuottajille asukkaiden palvelun tarpeesta johtuvia ehtoja ja tarvittaessa muuttaa niitä on kannatettava. Palveluntuottajille annettavat velvoitteet raportoida tietoja, joiden perusteella asiakkaat voivat käyttää valinnanvapauttaan ja tehdä valintoja, ovat tarpeellisia.

Palvelun tuottajan velvoitteet voivat kuitenkin luoda kynnyksen palveluntuottajaksi ilmoittautumiselle, varsinkin pienten tuottajien osalta. Tuottajien velvoitteet karsivat jo toimivia yrityksiä ja nostavat pienten yritysten kynnystä markkinoille tuloon. Kyse on erityisesti tietojärjestelmiin liittyvistä vaatimuksista sekä raportointivelvoitteista.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

45. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Riittävän rahoituksen turvaaminen on haasteellista, koska järjestelmä on monimutkainen ja onnistuminen riippuu käytännön toteutuksesta. Onnistuminen edellyttää kansallisella tasolla ohjeistusta ja työkaluja toteutukseen.

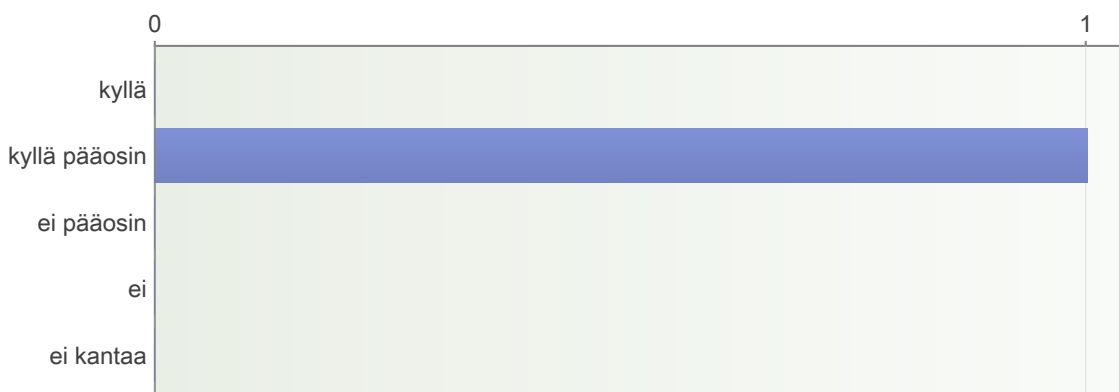
Kapitaatio- ja tarvetekijöihin perustuvaa rahoitusta lisättynä kannustimilla voidaan pitää lähtökohtaisesti hyvänä. Korvausjärjestelmässä tulee kuitenkin painottaa palveluntuottajan intensiteettiä tuottaa laadukkaita palveluita. Tämän lisäksi asiakasneuvonnan ja -ohjauksen tulee olla laadukasta, kriteerit täyttävää – asiakas hoidetaan kriteerien mukaisesti suoran valinnan palveluissa. Kustannusten siirtoa ei tule tapahtua perustasolta vaativammalle tasolle ilman perusteita (ns. ohivuoto).

Kapitaatiokorvaus ei saa johtaa sellaisten asiakkuuksien saalistamiseen/hankkimiseen, joista saadaan paljon tuloa ja ts. pyritään hankkiutumaan samalla asiakkaista eroon, jotka eivät ole tuottajille kannattavia.

Kapitaatiokorvauksen pitää pystyä suuntaamaan ja ohjaamaan tuottajaa oikeaan suuntaan ja korreloimaan myös sitä, onko asiakkaita vähän vai paljon ja käyttävätkö nämä asiakkaat paljon tai vähän palveluita. Ennen valinnanvapauden käyttöönottoa tulee toteuttaa paikallisia pilotteja uudenmallisen valinnanvapauden toteuttamisesta. Valinnanvapauden korvaustasosta ja ikäpainotuksista on tehtävä riittävät valtakunnalliset ja maakuntakohtaiset ennakointilaskelmat taloudellisten riskien minimoimiseksi.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

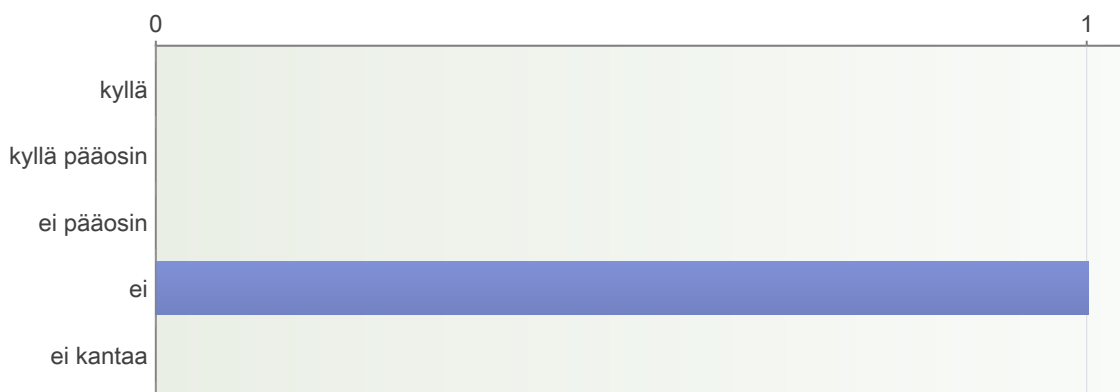
47. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Säännökset 56§:ssä mainituista muista suoran valinnan palvelun tuottajille maksettavista korvauksista ovat tärkeitä alueellisten kansanterveysongelmien/sairastavuuden ja mahdollisesti pitkien etäisyyksien huomioimisessa. Tämä mahdollistaa palveluiden kohdentamisen asukkaille alueellisen tarpeen mukaisesti ja tarkoituksenmukaisten markkinoiden syntyminen.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

49. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden toimeenpanolle on varattava riittävä siirtymäaika. Markkinoiden avautuminen suoran valinnan sote-keskuksille ja suunhoidon yksiköille sekä asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin käyttöönotto yhtä aikaisesti 1.1.2019 muodostavat suuren riskin palvelujen jatkuvuudelle.

Lakiluonnoksessa säädetään 1. ja 2. vaiheessa tapahtuvasta vaiheistuksesta, mutta tosiasiallisesti lain voimaantulossa ei ole lainkaan vaiheistusta. Lain siirtymäsäännökset ja niiden perustelut ovat ristiriitaisia. Kahden vuoden siirtymäaika 31.12.2020 saakka maakunnan yhtiöiden perustamisessa ei ole aito siirtymäaika, jos yksityiset sote-keskukset ja suun hoidon yksiköt ovat aloittaneet toimintansa 1.1.2019.

Valinnanvapausmallin käyttöönotto on perusteltua toteuttaa asteittain ja samanaikaisesti koko maassa niin yksityisen kuin julkisomisteisen tuotannon osalta. Tämän hallituksi toteuttamiseksi valinnanvapaus ja sen edellyttämä tuotannon yhtiöittäminen tulisi toteuttaa perustasoon kuuluvissa sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluissa ja suunhoidon perustason palveluissa aikaisintaan 1.1.2021 alkaen ja laajennettuun perustasoon kuuluvissa palveluissa 1.1.2023. Siirtymäkauden aikana palvelusetelin käytön laajentamisella ja henkilökohtaisen budjetin pilotoinnilla voidaan hankkia kokemuksia valinnanvapauden lisäämisestä. Näin ollen yhtiömuotoisen toiminnan täysimittaiselle organisoinnille varattaisiin aikaa vuoden 2022 loppuun.

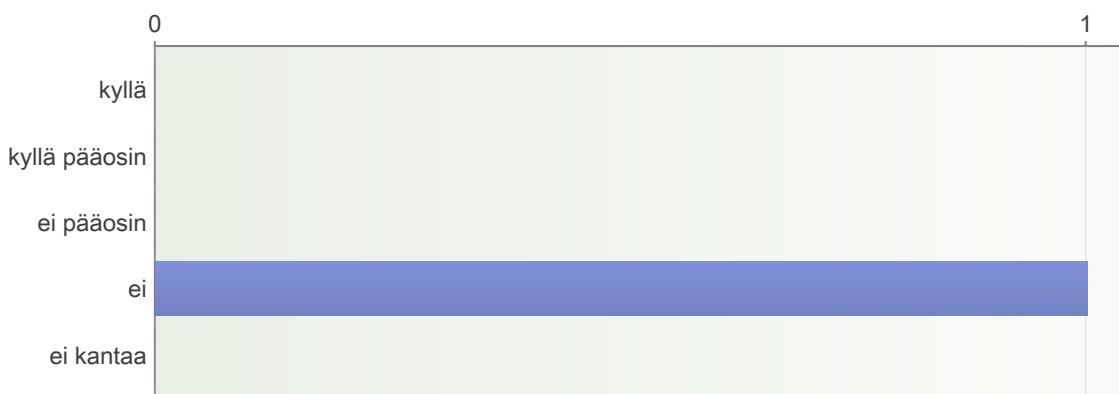
Tarvittavien tietojärjestelmämuutosten suunnittelu voi käynnistyä vasta lainsäädännön toiminnallisten yksityiskohtien selkiytyttyä. Tietojärjestelmämuutosten hallittu toimeenpano edellyttää selkeää vastuunjakoja sekä riittävää aikataulua. Laajojen tietojärjestelmämuutokset toimeenpano ja käyttöönotot edellyttävät

kokemusten perusteella n. 3-5 vuoden siirtymäaikaa.

Jos laki tulee voimaan annetussa aikataulussa, maakunnan täytyisi aloittaa merkittäviä valinnanvapauteen liittyviä valmistelutoimia jo vuonna 2018. Tällaisia olisivat mm. suoran valinnan palveluntuottajien ilmoittautumisten vastaanottaminen vähintään 6 kk ennen lain voimaantuloa, ja asiakkaille valinnanvapaudesta informointi 2 kk ennen lain voimaantuloa. Myös palveluntuottajien kanssa tehtävät sopimukset sekä samalla myös hyväksymiskriteerit ja hinnoitteluperusteet olisi oltava määriteltyinä vähintään puoli vuotta ennen lain voimaan tuloa. Samoin asiakasasetelihin ja erityisesti henkilökohtaiseen budjettiin liittyen täytyisi tehdä kriteeristöjä, päätöksiä palveluista joissa asiakasseteli otettaisiin käyttöön, huolehtia maksatusjärjestelmistä jne. jos mallit otetaan käyttöön heti vuoden 2019 vaihteessa. Aikataulua ei ole mahdollista toteuttaa.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

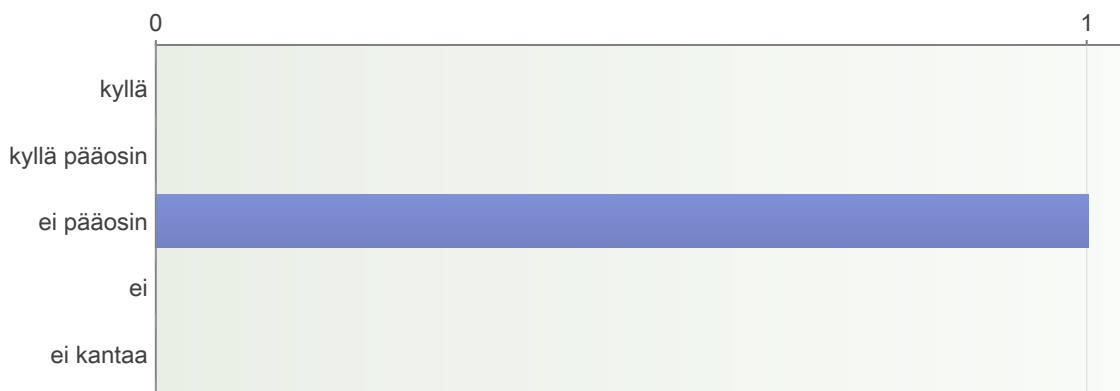
- Järjestämisvastuu käsite on lainsäädännössä maakunnan osalta uusi ja käsitteenä täsmentymätön. Kuntien ja maakuntien yleisen ja erityisen toimialan tehtävät muuttavat muotoaan. Maakunnille muodostuu oma rajattu toimiala. Ehdotetussa asiakkaan valinnanvapauslaissa sosiaali- ja terveydenhuollossa maakuntien rooli olisi toimia vahvassa palvelujen järjestäjän roolissa, jolloin uudistuksen eri osa-alueita pitää myös tarkastella ja avata yksittäin ja erikseen sekä kokonaisuus huomioiden (palveluiden tuottaja, asiakasnäkökulma, rahoitus sekä viranomaisrooli/järjestäjä).

Järjestämisvastuun näkökulmasta kunnilta maakunnille siirtyvät velvollisuudet tarkoittavat, että maakunnat ovat velvollisia järjestämään ja vastuussa lakisäätelisistä sote-tehtävistä. Maakuntien on järjestämisvastuun puitteissa määriteltävä selkeät tavoitteet, joihin uudistuksella pyritään sekä ohjata ja valvoa toimintaa niin, että ko. tavoitteet saavutetaan niin omassa kuin sopimukseen perustuvassa toiminnassa sekä palveluiden ostamisen osalta.

Valinnanvapauslainsäädäntö kaventaa maakunnan mahdollisuuksia käyttää järjestämisvastuuseen liittyvää valtaa ja toteuttaa järjestämisvastuutaan. Lukuun 9 sisältyvät asetuksenantovaltuudet ovat epätarkoituksenmukaisia ja maakuntien itsehallinnon ja järjestämisvastuun vastaisia. Myöhemmin säädettävillä asetuksilla voitaisiin määrätä yksityiskohtia myöten kaikista suoran valinnan palvelun tuottajille maksettavista korvauksista ja tehdä myös yksittäisiä maakuntia koskevia päätöksiä korvausperusteista.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

53. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakuntien järjestämisvastuu mahdollistaa monipalvelutuottajajärjestelmän käyttöönoton ja maakunta voi periaatteessa vaikuttaa mm. asiakassetelipalveluiden ostamiseen ja ostopalveluihin. Maksusetelijärjestelmän ja henkilökohtaisen budjetin kautta muodostuu monimutkaisempi välillinen ohjausmekanismi, mikä osaltaan voi kuitenkin luoda edellytyksiä markkinoiden syntymiseen.

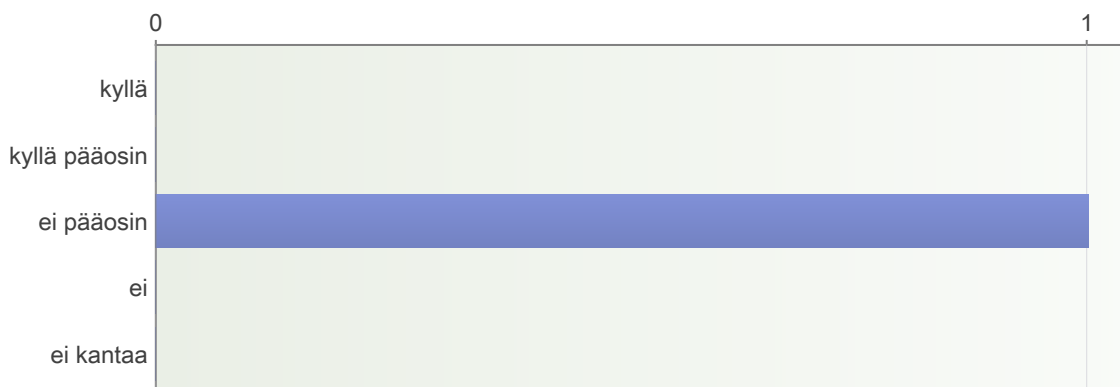
Laki avaa ennen näkemättömällä tavalla markkinoita: tällä hetkellä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon lopputuotepalvelujen ostot ovat noin 2,8 miljardia vuodessa, lakiesityksen mukaan valinnanvapausmarkkinat olisivat noin 8 miljardia euroa vuodessa.

Esitys asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa antaa oikein rakennettuna mahdollisuuden erilaisten toimijoiden/palveluntuottajien käytölle ja uusien markkinoiden syntymiselle.

Palveluntuottajille asetettavista ehdoista ja tuottajakorvauksista riippuu, miten markkinat lopulta muotoutuvat. Todennäköistä on, että terveydenhuollon markkinat syntyvät suuriin kaupunkikeskuksiin, mutta ei haja-asutusalueelle. Sosiaalipalveluihin liittyviä markkinoita voi sen sijaan henkilökohtaisen budjetin myötä syntyä myös harvemmin asutuille alueilla. Riskinä on sote-palvelujen markkinoiden keskittyminen yrityskauppojen myötä. Tuottajille asetettavat vaatimukset karsivat erityisesti suoran valinnan palvelujen tuottajista pois pienet yritykset.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Alkuvaiheessa pieniä toimijoita tulee henkilökohtaisen budjetin sekä maksusetelipalveluihin, jos maksusetelipalveluissa on mukana myös sosiaalipalveluja. Todennäköistä on, että mittakaavaetujen ja fuusioiden myötä nämä markkinat keskittyvät tulevaisuudessa suuremmille tuottaja-organisaatioille. Erityisesti pienille tuottajille markkinoille tulon kynnyksiä ovat tietojärjestelmäpalveluihin liittyminen sekä moninaiset raportointivelvoitteet varsinkin, jos tuottajat eivät voi hyödyntää maakunnan tarjoamia yhteisiä tietojärjestelmiä.

57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Vastaajien määrä: 1

- Vapaus tehdä valintoja merkitsee samalla palvelun käyttäjän vastuuta tekemistään valinnoista. Palvelujen vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden kannalta valinnanvapaus toteutuakseen edellyttää toimivaa palvelunohjausta ja vertailukelpoista tietoa eri palvelun tuottajista. Uudistus tukee osaltaan palvelun käyttäjää aktiivisena toimijana.

Esitys laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kouluttamista valinnanvapauslainsäädäntöön, uuteen muodostuvaan kilpailutilanteeseen sekä paikalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon toimintakenttään. Osaava henkilöstö on avainasemassa lakiluonnoksen tavoitteiden ja käytännön tason toteutumisessa.

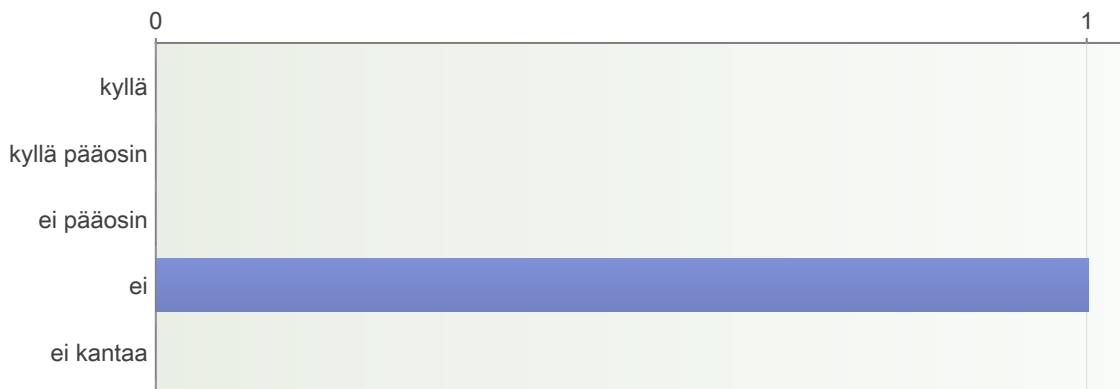
Parhaimmillaan valinnanvapaus ja sen myötä lisääntyvä kilpailu asiakkaista parantaa palvelun laatua. Uudistus lisääntyy erityisesti terveystalujen kysyntää ja kysynnän lisääntyminen voi kohdentua myös epätarkoituksenmukaisella tavalla uudistuksen tavoitteisiin nähden. On kuitenkin vaikeaa arvioida, kuinka uudistus lopulta vaikuttaa asiakkaiden valintoihin, sillä esimerkiksi mainonta ja markkinointi ohjaavat kuluttajien valintoja.

Edellä esitetystä syystä olisi tärkeää kokeilla ehdotettavia uusia valinnanvapauden muotoja ja hyödyntää nyt

käynnissä olevien kokeilujen tuloksia ennen laajamittaista toimeenpanoa.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

59. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Koko väestö on jatkossakin yhteiskunnan tukeman hammashoidon piirissä; aikuisten hammashoito valinnanvapauden piirissä ja koulu- sekä opiskelijaterveydenhuolto maakunnan järjestämän hoidon piirissä.

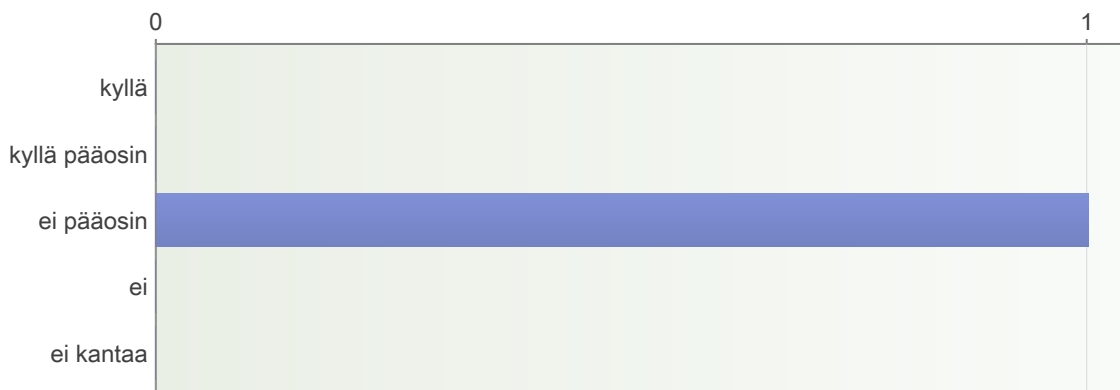
Aikuisasiakkaan näkökulmasta valinnanvapaus suoran valinnan palveluissa laajenee, mikä edellyttää riittävää palveluntuottajien verkostoa. Alueelliset erot palveluiden tuottajien määrässä voivat muodostua kuitenkin suuriksi. Samoin pienten yritysten kustannusriskit tulee huomioida. Toisaalta vaiheittain etenevä uudistus (aluksi rajattu valikoima suun perusterveydenhuoltoa) voidaan nähdä positiivisena asiana pienten yritysten näkökulmasta.

Suun terveydenhuollon muuttuminen suoran valinnan palveluksi keskittää palveluja maantieteellisesti ja näin ollen heikentää alueellista tasa-arvoa.

Järjestelmämuutos luo suuren riskin kustannusten kasvuun, kun asiakkaille syntyy oikeus valita yksityinen palveluntuottaja julkisen terveydenhuollon asiakasmaksuilla. Suun terveydenhuollon oletettu saatavuuden paraneminen myös lisäänee palvelujen kysyntää. Tästä voi aiheutua lisäkustannuksia edellä mainitun yksityiseltä julkiselle siirtymisen aiheuttamien lisäkustannuksen ohella. Keskeistä on, millä kapitaatiohinnalla palveluntuottajat ottavat vastuulleensa asiakkaan suun terveydenhuollon vuodeksi.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Laajempi vaikutusten arviointi edellyttäisi merkittävästi laajempaa taustatyötä ja yksityiskohtaista eri maiden vertailua ja pilotointia erilaisten esimerkkien kautta. Vaikutusarvioinnissa olisi ollut hyvä olla enemmän myös käytännön esimerkkejä ja ratkaisumalleja.

Uudistuksen yleisperusteluosassa uudistuksen vaikutuksia on arvioitu eri näkökulmista. Lakiehdotuksen vaikutusarviointi on luonnosvaiheessa ja monin osin keskeneräisenä vaikeaa, koska lakiehdotuksen käytännöntoteutus perustuu monilta osin maakunnissa tehtäviin päätöksiin ja niiden myötä muodostuviin käytäntöihin. Vaikutusarvioinnissa on hyvin nostettu esille valinnanvapaus-lainsäädännön positiivisia vaikutuksia ja riskejä. Valmistelun keskeneräisyys ja loppuvaiheessa tehdyt muutokset vaikuttavat kuitenkin niin, että vaikutusarvioinnissa on puutteita.

Lausunnolla olevaan hallituksen esitysluonnokseen sisältyvissä vaikutusarvioinneissa ollaan varsin kriittisiä sen suhteen, että esitetyllä valinnanvapausmallilla olisi mahdollista saavuttaa sote -uudistukselle asetetut integraatio-, talous- ja yhdenvertaisuustavoitteet.

Uudistuksen vaikutuksia yhdenvertaisuuteen, hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseen, palvelujen laatuun ja saatavuuteen ei ole riittävästi arvioitu kansalaisten näkökulmasta.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Sote- ja maakuntauudistus ja siihen liittyvä valinnanvapauslainsäädäntö ovat maan historian suurin hallinnon ja toimintatapojen muutos, joka muuttaa peruuttamattomalla tavalla kuntien roolia suomalaisessa yhteiskunnassa. Uudistuksen merkittävin vaikutus kuntiin ja kuntayhtymiin on yhtiöittämisvelvoite. Yhtiöittämisvelvoitteen ohella myös sote-palvelut/työpaikat ja palveluja tukevat tukipalvelut ja niiden työpaikat tulevat siirtymään reuna-alueilta keskuksiin ja tätä kautta reuna-alueet ovat sekä palvelujen että työpaikkojen menettäjiä.

Maakunnat joutuvat valinnanvapauslainsäädännön vuoksi yhtiöittämään suuren osan toiminnastaan (30-40 %). Maakuntien itsehallinto kaventuu edelleen, kun maakunnat esityksen mukaan velvoitettaisiin järjestämään merkittävä osa palveluista käyttäen tiettyjä valinnanvapauden instrumentteja.

Uudistus tuo maakunnan monialaiseksi toimijaksi kuntien ja valtion rinnalle, mikä merkitsee mm. kuntien tehtävän ja oman toiminnan fokusointia sekä kuntien välisen yhteistyön arviointia ja kehittämistä.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Säännöksissä tulee tarkentaa ja erotella eri käsitteet ja säännökset siten, että asiakkaan ja palvelun tuottajan sekä järjestäjän kannalta ne ovat mahdollisimman selkeitä ja yksiselitteisiä. Esitys on vielä monilta osin keskeneräinen, joten sen kokonaisuutta on vaikea arvioida

Toiminnan sääntelyn pitää kannustaa eri toimijoita ottamaan käyttöön ja kehittämään uusia toimintamalleja niin asiakkaan kuin eri tuottajien näkökulmasta

Valinnanvapauslain asemoituminen muuhun lainsäädäntöön tulee olla selkeämpi. Tämä jää nyt hahmottomatta, koska esitys on keskeneräinen ja täydentyy myöhemmin.

Esityksen mukainen valinnanvapaus ei kaikilta osin tue sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen laajan integraation tavoitetta. Esitys edistää enemmän järjestelmätason ja rahoitustason integraatiota kuin tuotantotason integraatiota

Esitetyn mallin haasteena se miten se toteuttaa kansalaisten tasavertaisuutta, eri alueilla markkinoiden muodostumisen suhteen ja yksittäisten kansalaisten omien edellytysten suhteen.

Kuntien ja maakunnan välistä vastuunjakoa on tarkennettava edelleen (esim. hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, tukipalvelut, elinvoimatehtävät).

Uudistus tuo n. 8 mrd. uudet markkinat. Riskinä on, että markkinoiden avaaminen yhdellä kertaa ja hallitsemattomasti voi johtaa erityisesti 3. sektorin ja Pk-yritykset epätasa-arvoiseen tilanteeseen, minkä korjaaminen on jälkikäteen hankalaa, lähes mahdotonta

Uudistuksen onnistuminen edellyttää kuntien oman toiminnan fokusointia ja kehittämistä laaja-alaisen kuntapolitiikan eri toimintaloikat huomioiden.

Esitetty valinnan vapauden malli sosiaali- ja terveystieteiden yhtiöittämisellä ei kaikilta osin tue jo kehitettyjä hyviä toimintojen ja palvelujen integraatiota, vaan pakottaa jopa purkamaan niitä

Sosiaali- ja terveystieteiden osakeyhtiömalli on erityinen haaste julkiselle toimijalle sijoitua tasavertaisesti

markkinoille. Kysymys on sekä tarvittavasta ajasta yhtiöiden muodostamiseksi ja toiminnan käynnistämiseksi että myös oman liiketoimintaosaamisen kehittämiseksi toimia kilpailuilla

Valinnanvapauslainsäädännön toimeenpano edellyttää tietojärjestelmäekosysteemin rakentamista, testaamista ja käyttöönoton koulutusta henkilöstölle. Järjestelmän on kyettävä hallinnoimaan asiakas- ja tuottajarajapintaan liittyvät toiminnallisuudet sekä antamaan riittävät tiedot laskutuksen perustaksi ja yhdistämään ne Kelan korvauksiin ja asiakkaiden maksukattoon monituottajamallissa. Nopealla aikataululla valtion toimesta tulee varmistaa, että valtakunnantason yhteinen tietojärjestelmäekosysteemi on toteutettavissa ennen valinnanvapauslainsäädännön käyttöönottoa. Yksi maakunta ei voi ratkaista tätä, koska asiakkaat saavat valita palvelut koko Suomen ja EU-alueelta. Ilman yhteistä järjestelmää hallinnollinen työ edellyttää runsasta lisähenkilöstön palkkaamista maakuntiin ja siten lisäkustannuksiin.

Työterveyshuollon yhtiöittämistä koskevan siirtymäaikaa jatkettiin vuoden 2019 alkuun. Pienessä kunnassa sairaanhoidollinen työterveyshuolto on olennainen osa terveysaseman paikallista toimintaa. Miten tulevat mahdolliset työterveyshuollon yhtiöt, maakunnan palvelulaitoksen yhtiöt tai yritykset, jotka tuottavat sote-palveluita nivotaan yhteen erityisesti pienten kuntien terveysasemien palveluntuotannon näkökulmasta? Miten turvataan pienten terveysasemien toiminta, joissa työterveyshuollon kokonaisuus on olennainen osa koko terveydenhuollon palvelua? Pahimmassa tapauksessa tuleva uudistus voi pilkkoa palvelun tuotannon niin, että terveysasemien taloudellisesti tehokas toiminta vaarantuu ja osa terveysasemista joudutaan sulkemaan tämän vuoksi. Lisäksi harvaan asutuilla alueilla yritykset voisivat jäädä ilman paikallisia työterveyshuollon palveluita, mikäli kunnallinen yhtiö ei saisi juurikaan tarjota palvelua markkinoille.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Vastaajien määrä: 1

- 15 § Suoran valinnan palvelut. 2momentin 1 c-kohdan termi yleislääkäritasoinen sairauksien tutkimus ja hoito kaipaa selkiyttämistä niin asiakkaiden kuin asiantuntijoidenkin näkökulmasta: mihin menet jos on kyse harvinaisesta, mutta yleislääkäritasoisesta sairaudesta.

Käsitettä kotiin annettavat palvelut on selkiytettävä: onko suoran valinnan palvelun tuottajalla velvollisuus tuottaa kotiin annettavia palveluja ja koskeeko velvollisuus myös tehostetussa palveluasumisessa asuvia.

17 § 1 mom. Maksusetelisäännös: suoran valinnan palvelun tuottajan on annettava asiakkaalle maksuseteli, esitetään muutettavaksi muotoon voi antaa maksusetelin.

Asiakassetelin kannustinperusteinen korvaus on epäselvä ja kaipaa tarkennusta. Mitä tarkoittaa:

"Kannustinperusteisen korvauksen mittareiden ja perusteiden on oltava lainsäädäntöön ja vakiintuneeseen käytäntöön perustuvaa palvelun tasoa korkeampia."

19 § Perustason toimipisteen valinta ja 20 § Erityistason toimipisteen valinta. Pykälää tulisi selkiyttää: liikelaitoksen ja perustason liikelaitoksen raja on epäselvä. 20 §:n termi erityistason toimipiste tulisi määritellä, samoin perustason liikelaitoksen vs. suoran valinnan palvelut.

Lakiluonnoksen 21 §:ssä säädettäisiin maakunnalle velvoite käyttää asiakasseteliä riittävässä määrin sen varmistamiseksi, että muissa kuin suoran valinnan palveluissa toteutuu asiakkaan valinnanvapaus.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että vähimmäistasona on, että viisitoista prosenttia (15 %) näiden palveluiden kokonaiskuluista olisi asiakassetelin piirissä. Kiinteä vähimmäistason määrittely on perusteetonta eikä se sovi maakuntien erilaisiin olosuhteisiin.

Karijoen kunta esittää sen poistamista

22 § ja 24 §: Henkilökohtaisen budjetin ja asiakassetelin velvoittavuus on epäselvä. Esimerkiksi tilanteessa,

jossa maakunta on päättänyt ottaa käyttöön tehostetussa palveluasumisessa asiakassetelin, asiakkaalle on tarjottava asiakasseteliä 22§ 2 momentin perusteella. Todennäköisesti asiakas olisi kuitenkin oikeutettu myös henkilökohtaiseen budjettiin 26 § 1 momentin perusteella. Henkilökohtaisen budjetin perusteluissa sivulla 21 todetaan, että asiakkaan ja palveluntuottajan välille ei syntyisi sopimusta eivätkä asiakkaat olisi palveluja käyttäessään kuluttajan asemassa. Kohtaa olisi syytä selkiyttää, sillä palvelutapahtumassa syntyy väistämättä jonkinlainen sopimus asiakkaan ja palvelun tuottajan välille.

Joko 15 tai 40 §:stä tulisi selkeästi käydä ilmi, että maakunnan liikelaitos voisi tietyin edellytyksin tuottaa samoja perustasoisia palveluja, jotka kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin. Säännöksen tiukka tulkinta johtaisi kohtuuttomiin tilanteisiin: esimerkiksi vaikean diabeteksen erikoissairaanhoidotasoinen hoito täytyisi voida hoitaa liikelaitoksessa, vaikka asiakas saman tai eri taudin vuoksi tarvitsisi suoran valinnan palveluihin kuuluvia perustasoisia suoran valinnan palveluja. Mikäli tämä ei olisi mahdollista, potilaan hoidon kokonaisuus pirstoutuisi epätarkoituksenmukaisella tavalla, aiheuttaisi haittaa potilaalle ja kasvattaisi kokonaiskustannuksia

47 §:ssä Palvelun tuottajan vastuu palvelusta jää epäselväksi, mikä taho on vastuussa hoitokomplikaatioiden tai vastaavien korjaamisen kustannuksista silloin, kun palvelu toteutetaan sote-keskuksen antamalla maksusetelillä: maksusetelipalveluntuottaja vai se yhtiö, jonka lukuun toimitaan.

51 § 5 momentin mukaan maakunta voi määritellä erikseen erityisiä ryhmäkohtaisia kiinteitä korvauksia, jotka perustuvat kansallisiin tarvetekijöihin. Pykälästä tai perusteluista ei selviä, mitä lainsäätäjä tarkoittaa kansallisilla tarvetekijöillä. Rajaus tulisi poistaa ja jättää maakunnan harkintaan, mitkä ovat ne asiakasryhmät, joille maksetaan erityiset kiinteät korvaukset. Momentti on osin ristiriitainen 51.3 § kanssa, jossa säädetään, että on noudatettava kansallisia kriteereitä ja 5 momentissa sanotaan, että voi poiketa.

Myös asiakkaan opiskelu-status olisi hyvä olla eräs kapitaatorahoituksen elementti. Erityisesti listautuneesta YTHS opiskelijasta maksettavan tuottajarahituksen suoran valinnan tuottajalle tulisi olla alhaisempi. Koululaisten ja opiskelijoiden osalta suun terveydenhuollon kapitaatio voisi olla huomattavan alhainen, koska he käyttävät koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja.

61 § Kansaneläkelaitoksen tehtävät korvausten maksatuksessa ja 66 § Valinnanvapauden tiedonhallintapalvelut. Tämä kokonaisuus edellyttää merkittävää jatkovalmistelua ja toteutusvaihtoehtojen sekä eri toimijoiden vastuujon tarkentamista. Tässä tulee huomioida myös nykyisten laajassa käytössä olevien palvelusetelien- ja ostopalvelutietojärjestelmien mahdollisuudet erityisesti asiakasseteliin ja henkilökohtaisen budjetin toteutuksissa. Olemassa olevat palvelusetelietojärjestelmät mahdollistavat nopean siirtymäpolun asiakasseteliin ja henkilökohtaisen budjetin edellyttämässä toiminnallisuuksissa. Tämän johdosta Kelan roolia maksatukseen liittyen (61 §) ehdotetaan tarkennettavan siten, että se koskisi alkuvaiheessa ainoastaan suoran valinnan palveluita.

Valinnanvapauden 66 § mukaisten tiedonhallintapalveluiden kansallinen toteutus ehdotetaan rajattavaksi koskemaan ainoastaan mom. 1-2 mukaista asiakkaan valinnan toteuttavaa palvelua sekä valinnanvapauden tietopalvelua. Muut tehtävät olisi tarkoituksenmukaista jättää maakuntien vastuulle, jotka voivat hyödyntää niiden toteuttamisessa nykyisin käytössä olevia tietojärjestelmiä. Täysin uusien kansallisten tiedonhallintapalveluiden luominen ja käyttöönotto ei ole toimeenpanon edellyttämällä aikataululla perusteltua eikä edes mahdollista.

Voimaantulo, 71 §:n mukaan valinnanvapauslain tullessa voimaan kumotaan laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä. Palveluseteli on laajasti käytössä varhaiskasvatuksessa. Pykälästä ei käy ilmi, onko tarkoitus lopettaa palvelusetelin käyttö myös varhaiskasvatuksen osalta.

Siirtymäsäännökset, 72 § on epäselvä. Suoran valinnan palvelujen tuottamista siirtymäaikana täytyy selventää. Alkaako suoran valinnan valinnanvapaus heti 1.1.2019 ja voiko maakunta toimia suoran valinnan tuottajana liikelaitosmuodossa lain siirtymäaikana vuosina 2019 ja 2020.

Karijoen kunta ehdottaa valmisteltavaksi erillistä kokeilulakia valinnanvapauden asteittaisen lisäämisen tueksi. Lainsäädännössä voitaisiin asettaa tavoitteita valinnanvapauden lisäämiselle. Lisäksi Karijoen kunta esittää, että palveluseteliä koskeva lainsäädäntö pidetään voimassa ja palvelusetelikäytäntöjä kehitetään. Saatujen kokemusten jälkeen voidaan arvioida pysyvän lainsäädännön tarvetta.

Jatkovalmistelussa on lisäksi syytä selvittää, onko tarkoituksenmukaista, että äitiys- ja lastenneuvolatoiminta kuuluu esityksessä suoran valinnan palveluihin.